

RAQAMLASHTIRILGAN JAMIYATDA YOSHLARNING MA'NAVIY IMMUNITETI MUAMMOSI

Ikromjon G'aybullayevich Parpiyev

Namangan davlat texnika universitetining "Ijtimoiy fanlar" kafedrası
izlanuvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18374327>

Bugungi globallashuv va raqamlashtirish jarayonlari jamiyat hayotining barcha sohalariga, ayniqsa yoshlar ongiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Internet tarmoqlari, ijtimoiy media platformalari, sun'iy intellektga asoslangan axborot tizimlari yoshlarning dunyoqarashi, qadriyatlar tizimi va xulq-atvorini shakllantiruvchi muhim omillarga aylandi. Shu bilan birga, raqamli muhit orqali tarqalayotgan zararli g'oyalar, yolg'on axborotlar, axloqiy me'yorlarga zid kontentlar yoshlarning ma'naviy barqarorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Mazkur sharoitda ma'naviy immunitet tushunchasi dolzarb ilmiy-amaliy muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Ma'naviy immunitet yoshlarning yot g'oyalar, axborot manipulyatsiyasi va ma'naviy tahdidlarga nisbatan ichki qarshilik ko'rsatish qobiliyatini ifodalaydi. Raqamlashtirilgan jamiyatda ushbu immunitetni shakllantirish va mustahkamlash davlat, ta'lim tizimi va jamiyat oldidagi muhim vazifalardan biridir.

Ma'naviy immunitet — bu shaxsning ma'naviy qadriyatlar asosida shakllangan ichki himoya mexanizmi bo'lib, u turli g'oyaviy, mafkuraviy va axborot tahdidlariga nisbatan tanqidiy munosabat bildirish imkonini beradi. Ushbu tushuncha ko'proq yoshlar siyosati, mafkuraviy xavfsizlik va axborot xavfsizligi kontekstida qo'llaniladi.

Ma'naviy immunitet quyidagi asosiy komponentlardan iborat:

- milliy va umuminsoniy qadriyatlarga sodiqlik;
- tanqidiy va mustaqil fikrlash qobiliyati;
- axborotni tahlil qilish va baholash ko'nikmasi;
- ijtimoiy mas'uliyat va fuqarolik pozitsiyasi.

Raqamli muhitda ushbu komponentlar yetarli darajada shakllanmagan taqdirda yoshlar turli mafkuraviy ta'sirlarga oson berilib ketishi mumkin.

Raqamlashtirilgan jamiyat sharoitida axborot oqimining keskin ortishi yoshlar ongiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar algoritmlari foydalanuvchilarning qiziqishlariga mos kontentni taklif etar ekan, bu holat "axborot pufagi" (echo chamber)ni yuzaga keltiradi. Natijada yoshlar muayyan g'oyaviy yo'nalishdagi axborotlar bilan cheklanib qolishi mumkin.

Shuningdek, internet makonida:

- zo'ravonlikni targ'ib qiluvchi kontent;

- axloqiy buzuqlikni normallashtiruvchi materiallar;
- ekstremistik va radikal qarashlar;
- milliy qadriyatlarga zid axborotlar

keng tarqalgan bo'lib, ular yoshlarning ma'naviy immunitetini zaiflashtiruvchi asosiy omillar sifatida namoyon bo'ladi.

Yoshlar orasida ma'naviy immunitet muammolarining asosiy sabablari

Raqamlashtirilgan jamiyatda yoshlar ma'naviy immunitetining zaiflashuviga quyidagi omillar sabab bo'lmoqda:

Birinchidan, media-savodxonlik darajasining pastligi. Ko'plab yoshlar axborot manbalarini tanqidiy tahlil qilish ko'nikmalariga ega emas.

Ikkinchidan, oilaviy tarbiya va nazoratning susayishi. Raqamli muhitda ota-onaning farzandlar axborot iste'moli ustidan nazorati cheklangan.

Uchinchidan, ta'lim tizimida ma'naviy-mafkuraviy tarbiya masalalariga yetarli e'tibor berilmasligi. Ko'plab o'quv dasturlari texnik bilimlarga yo'naltirilgan bo'lib, ma'naviy tarbiya ikkinchi planda qolmoqda.

To'rtinchidan, global madaniyat bosimi. Internet orqali tarqalayotgan ommaviy madaniyat unsurlari milliy ma'naviy qadriyatlarga zid qarashlarni shakllantirmoqda.

Ma'naviy immunitetni mustahkamlash yo'llari

Yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlash kompleks yondashuvni talab etadi. Ushbu jarayonda quyidagi yo'nalishlar muhim ahamiyatga ega:

Birinchidan, ta'lim tizimida media va raqamli savodxonlikni rivojlantirish. Maktab va oliy ta'lim muassasalarida tanqidiy fikrlash, axborot tahlili va axborot xavfsizligi bo'yicha fanlarni joriy etish zarur.

Ikkinchidan, milliy-ma'naviy qadriyatlarni zamonaviy shaklda targ'ib qilish. Raqamli platformalarda yoshlar uchun jozibador bo'lgan milliy kontentlarni yaratish ma'naviy immunitetni kuchaytiradi.

Uchinchidan, oilaviy va jamoat institutlari rolini oshirish. Ota-onalar va mahalla institutlari yoshlarning raqamli muhitdagi faoliyatini to'g'ri yo'naltirishi lozim.

To'rtinchidan, davlat va jamiyat hamkorligi. Yoshlarni zararli axborotdan himoya qilishga qaratilgan normativ-huquqiy va institutsional mexanizmlarni takomillashtirish talab etiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamlashtirilgan jamiyat sharoitida yoshlarning ma'naviy immuniteti muammosi zamonaviy ijtimoiy-siyosiy jarayonlarning

muhim tarkibiy qismiga aylandi. Raqamli texnologiyalar imkoniyatlari bilan bir qatorda, ularning salbiy ta'sirlarini ham e'tibordan chetda qoldirmaslik zarur.

Yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlash ta'lim, oila va jamiyatning uzviy hamkorligi asosida amalga oshirilishi lozim. Mazkur masalaga ilmiy yondashuv va amaliy choralar uyg'unligi orqali erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Castells M. The Information Age: Economy, Society and Culture. — Oxford: Blackwell, 2010.
2. McLuhan M. Understanding Media: The Extensions of Man. — New York, 2003.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti asarlari va ma'ruzalarida yoshlar va ma'naviyat masalalari.
4. Raqamli jamiyat sharoitida yoshlar mafkuraviy xavfsizligi masalalari bo'yicha ilmiy maqolalar to'plami.
5. Media-savodxonlik va axborot xavfsizligi bo'yicha zamonaviy tadqiqotlar.

